

Svar på gröna fullmäktigegruppens och 12 andra ledamöters motion om att fördubbla antalet träd i stadsrummet

VD/7576/00.02.00.03/2022

TeA/HW/JT/MT/AP

De Grönas fullmäktigegrupp och 12 andra ledamöter lämnade in följande motion i enlighet med fullmäktiges arbetsordning:

”Vi föreslår att Vanda stad målmedvetet börjar öka antalet träd mitt i stadens bebyggda miljö. Vi föreslår att Vanda bereder och genomför ett ”trädprogram” som resulterar i att antalet träd i stadsrummet minst fördubblas på gatuområden, parkområden och tomter, gamla bostadsområden och i fråga om nya detaljplaner.

Träd har många positiva effekter på människor och den övriga naturen i stadsmiljön. Träd förbättrar trivselen, bidrar med betydande ekosystemtjänster i stadsmiljön och fungerar som livsmiljö för stadens mångsidiga djurbestand.

Träden är en del av det trivsamma stadsrummet. Förutom att göra omgivningen vackrare dämpar de bullret och förbättrar stadens luftkvalitet.

Träden hjälper oss att anpassa oss till klimatförändringen. Träden skyddar såväl människor, djur och växter från för mycket sol, ultraviolett strålning och värmehöjning. Betydelsen betonas i och med att de extrema väderförhållandena ökar. Under värmeböljor kan temperaturen i närheten av träd vara flera grader lägre än i omgivningen tack vare att träden avdunstar vatten och ger skugga. Man kan också förebygga dagvatten och översvämningar orsakade av ökande nederbörd genom att plantera fler träd. Träd bidrar till naturlig hantering av dagvatten, eftersom trädens rotsystem suger upp vatten och fördröjer genomströmningen av vatten och minskar på så sätt risken för översvämningar i staden. Träden tar upp mycket vatten och det bidrar också till att minska dagvattenmängderna. Varje träd är oersättlig som koldioxidsänka och koldioxidlager på vägen mot Vandas mål om klimatneutralitet.

Träden ökar i sig mångfalden av arter i naturen och stöder tillsammans med blommande växter förutsättningarna för pollinatörer, som är viktiga för livsmedelsproduktionen, att leva i urbana ekosystem. En ökning av antalet träd, buskar och nyttoväxter på tomterna, särskilt sådana som producerar klimatvänlig närmät, skapar trivsel i bostadsområdena och ökar stadens attraktionskraft och förmåga att hålla kvar invånarna.

Träd är ett kostnadseffektivt sätt att skapa en trivsam och hälsosam stad. Därför ökar många städer målmedvetet antalet träd. Till exempel har Paris som avsikt att plantera 170 000 nya träd i centrum och dess omedelbara närhet under loppet av fyra år. Dessutom förstärks skyddet av befintliga träd och byggherrarna åläggs att överkompensera avverkade träd.

Detta bör också Vanda sträva efter. Det går att öka antalet träd med till exempel ännu noggrannare planbestämmelser. Den grönska som visualiseras i detaljplanerna förverkligas och trädkantade boulevarder samt bostads- och arbetsplatsområden skapas.”

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade att ta upp ärendet till behandling och sända fullmäktigemotionen till stadsstyrelsen för beredning.

Bilaga:

- motion undertecknad av Gröna fullmäktigegruppen och 12 andra ledamöter om att fördubbla antalet träd i stadsrummet

Stadsmiljöns verksamhetsområde/serviceområdet för gator och parker konstaterar följande som sitt svar:

Staden har på ett målmedvetet sätt främjat både bevarandet av befintliga träd och ökningen av träd genom flera åtgärder. Med tanke på arbetet för biologisk mångfald är Färdplanen för resurssmarthet 2021–2025 som godkänts i början av 2022 och filen för naturens mångfald som ingår i färdplanen ett centralt verktyg i arbetet. I filens genomförandeplan presenteras åtgärder för att utveckla urbana grönområden. Under 2023 utarbetade verksamhetsområdet en gemensam helhetsplan som stöder filen för naturens mångfald, och som kommer att innehålla åtgärder enligt ett separat trädprogram i enlighet med fullmäktigemotionen.

I Vanda finns det träd mest i skogarna. I staden finns det sammanlagt 9 400 ha skog, varav staden äger cirka 4 000 ha. Det finns ingen uppskattning av antalet träd på stadens tomter och privata tomter, men från och med år 2014 har ett register över värdeträd samlats som stöd för bevarandet av befintliga träd. I detta register finns det för närvarande cirka 3 000 träd, av vilka största delen står på privat mark. Inom det egna underhållet för serviceområdet för gator och parker finns det för närvarande cirka 45 000 träd, av vilka 20 000 i gatuområden och 25 000 i parker.

Träden medför talrika fördelar för stadsmiljön där å andra sidan flera olika funktioner konkurrerar om ett begränsat stadsutrymme och resurser. I Vanda koncentreras nya detaljplaner i synnerhet till förtätade centrumområden som har förtätningssmål för stadsstrukturen som fastställs i generalplanen och MBT-avtalen. De effektivitetskrav som ställs på detaljplaner i en stad som växer inåt och å andra sidan öppna gatuområden som krävs för gatuträd står i konflikt med varandra. Bland annat däckkonstruktioner i anslutning till byggande på höjden begränsar trädplanteringar på tomterna. Alla dessa faktorer måste lösas redan i samband med detaljplaneringen, eftersom det är rätt så svårt att ändra på situationen i efterhand.

Bevarandet av träd och antalet träd styrs i planläggningen, byggnadstillsynen och park- och gatuplanerna. I samband med general- och detaljplaneringen ställs det redan upp mål för stadens grönska på ett mångsidigt sätt och frågan utvecklas hela tiden. I generalplanen 2020 förordnas att de flesta områden ska byggas gröneffektivt. Med gröneffektivitet avses mängden yta som är täckt av vegetation och annan yta som släpper igenom regnvatten i förhållande till arealen i det område som granskas.

För närvarande fastställs i alla detaljplaner som utarbetas ett gröneffektivitetstal som styr till att bevara och plantera träd, eftersom den växtlighet som bevaras, i synnerhet stora träd, får högsta poäng. Trädbestand som planteras ger också höga poäng i räknaren. För närvarande överväger man om gröneffektivitet kan förutsättas redan i byggnadsordningen, varvid den skulle gälla också andra områden än de för vilka en ny detaljplan utarbetas. Under utveckling är också fastställandet av en regional

gröneffektivitet. När det gäller utvecklingen av en regional gröneffektivitetsräknare har Vanda planer på att samarbeta med andra städer och Aalto-universitetet. Vid generalplaneenheten utarbetas som bäst också en modell för Vandas total icke-försämring dvs. en verksamhetsmodell för hur den biologiska mångfalden kan bevaras samtidigt som staden byggs.

I regel planteras träd i enlighet med godkända gårds-, gatu- och parkplaner. Träd bör alltid planteras så att de på lång sikt har möjlighet att växa och frodas på den plats de står, eftersom det alltid är svårt, väldigt osäkert och onödigt förbrukar resurser att flytta träd. När det gäller kostnaderna är plantering av träd bara en inledande investering. Skötsel av träd är den mest betydande åtgärden som orsakar kostnader under trädets livscykel, eftersom trädet i bästa fall kan vara flera decennier, till och med hundratals år gammalt.

Träden behöver gott om säkert växtutrymme, åtminstone lika stort som trädkronans yta för att klara sig länge. Ett gatuområde är en mycket utmanande miljö för träd, i och med bland annat följande funktioner som begränsar planteringsmöjligheterna: körfält för fordonstrafik, parkeringsfickor, gång- och cykelvägar, tomtanslutningar, lyftplatser för räddningsfordon och gatuunderhållets krav. En osynlig underjordisk infrastruktur som kräver mycket utrymme konkurrerar om samma livsrum som trädens rotsystem. För trädens rotsystem ska det reserveras minst 15–25 m³/träd och alla underjordiska konstruktioner och ledningar ska senare kunna grävas upp så att grävarbetena inte skadar trädens rotsystem. I parkområdena är de begränsande faktorerna främst det utrymme som parkfunktionerna och lederna kräver samt underhållet av dessa. I parkområdena finns också underjordisk infrastruktur.

Omfattande trädplanteringar i efterhand på gatuområden eller öppna platser i gatumiljön är på grund av brist på tillgängligt utrymme mycket utmanande och dyrt, eftersom det kan kräva omfattande flyttningar av ledningar främst på stadens bekostnad. I de äldre bostadsområdena har gatuområdena dessutom av tradition varit smala, varvid träd och annan grönska avsiktligt har placerats på tomtmark som varit i privata markägares besittning.

Som en del av den plan som stöder filen för naturens mångfald utreder verksamhetsområdet utifrån geografisk data vilka öppna områden som är i stadens besittning, alltså främst skogsbryn och före detta åkrar som det är möjligt att använda för trädplanteringar utan att kraven på bevarande av andra värdefulla naturtyper eller öppna landskapsrum äventyras. När de områden som kan användas för kompenserande och kompletterande planteringar av trädbeståndet är klara, kommer inledningen av planteringsarbetet och underhållet i ett senare skede att kräva både anslag och kompetens- och personalresurser.

Stadsstyrelsen 17.4.2023 § 24

Förslag av biträdande stadsdirektören för stadsmiljöns verksamhetsområde:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge den gröna fullmäktigegruppen och de 12 andra ledamöter som undertecknat motionen stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Beslut:

Stadsstyrelsen beslutade enhälligt att återremittera ärendet för ytterligare beredning.

Svaret av stadsmiljöns verksamhetsområde återremitterades med följande förord: "Vi föreslår att ärendet återremitteras för att man i svaret på ett mångsidigare sätt ska granska möjligheterna att öka antalet träd, och gatuträd i synnerhet. Med hjälp av vilka metoder kunde man få fler träd i gaturummet i samband med gaturenoveringar, man kunde också plantera små och låga träd. Dessutom hur beaktas bevarandet/kraven på plantering av träd i detaljplaneringen?"

Stadsmiljöns verksamhetsområde/serviceområdet för gator och parker konstaterar följande som sitt svar:

Till skillnad från annan fast egendom ökar stadsträdens värde i takt med att de åldras. För att trygga och säkerställa ekosystemtjänsterna i de tätare centrumen krävs ett starkare stöd för livskraften och livslängden hos både det nuvarande trädbeståndet och det trädbestånd som ska planteras. Stadsmiljöns verksamhetsområde försöker kontinuerligt hitta sätt att öka antalet stadsträd för att tackla klimatförändringen och utarmningen av naturen. En utmaning utgörs av andra funktioner som konkurrerar om samma gaturum, t.ex. trafik, underjordiska infrastrukturnätverk och behov som gäller tomternas gatuområden.

Att lägga till nya träd någon annanstans än i stället för de träd som tagits bort förutsätter ofta också andra förändringar i infrastrukturen som i sin tur förutsätter utarbetande eller uppdatering av en administrativ gatuplan. Planering av gatugrönka, växelverkan som gäller gatuområden och administrativ behandling görs i samband med gatuplanen (MBF 41 §). I gatuplaneringen samordnas behoven vad gäller gatugrönka med kommunalteknikens, trafikens och underhållets resurser. Målet är att tidsmässigt anpassa gatuplaneringen så att den sammanfaller med planprojekt eller kommunalteknikens reparationsbehov (t.ex. HRM). Vandas stadsorganisation har med sina nuvarande personalresurser och ekonomiska resurser endast en begränsad kapacitet att genomföra och utarbeta nya gatuplaner – särskilt när det gäller styrningen av gatugrönka. Dessutom förläggs kostnaderna för planering och genomförande i prioriteringsordning i investeringsbudgeten, utifrån vilken endast en del av projekten kan främjas per år. För att öka antalet gatuträd skulle ekonomiska satsningar utöver planeringsresurser behövas också för befintliga träd och underhållet av dem.

I detaljplanen anges gränserna för detaljplanen och dess olika områden, områdenas allmänna eller enskilda användningsändamål, omfattningen av byggandet och principer som gäller byggnadernas läge och vid behov byggsättet (MBL 55 §). Detaljplanernas innehåll grundar sig på Miljöministeriets förordning som getts 31.3.2000 om beteckningar som används i planer enligt markanvändnings- och bygglagen.

I en detaljplan fastställs gatuområdets gränser, vilket har störst inverkan i planen på antalet gatuträd. Arrangemang som gäller gatuområdena föreskrivs i allmänhet inte, förutom av särskilt viktiga stadsbildsmässiga skäl, bland annat vad gäller trädtrader, värdeträd som ska bevaras eller öppna platser i stadsmiljön, eftersom detaljplanen koncentrerar sig på kvartersområdena. I Vandas detaljplanearbete styrs antalet kvartersträd förutom genom grönytefaktor också av SAAVU-anvisningarna för grönområdenas dimensionering och tillgänglighet (Stadsplaneringsnämnden 5.9.2023 § 8) och genom att sträva efter att bevara landskapsmässigt viktiga ädelträd som ingår registret över värdeträd.

Bredden på gatuområdet som fastställts i detaljplanen begränsar i praktiken hur mycket växtlighet som får plats vid sidan av trafiken och kommunaltekniken. När bredden på gatuområdena fastställs behöver man information om behoven i fråga om kommunalteknik, trafik och den växtlighet som önskas. Det är

därför som planeringen av gatugrönska i Vanda påbörjas i de mest centrala områden vid sidan av detaljplanearbetet med hjälp av en kommunalteknisk översiktsplan som styrs av serviceområdet för gator och parker, och med vilken man utreder kapaciteten för och placeringen av kommunalteknikens nätverk och det utrymme som lämnas kvar för växtlighet. Ett nytt verktyg i centrumen är en preliminär gatuplan som preciserar dimensioneringen i generalplanen. Efter det bereder man den egentliga gatuplanen. Avslutningsvis preciserar man lösningarna för växtligheten i byggnadsplanen när det gäller genomförandet, bland annat i fråga om valet av arter. Som stöd för planerna kan man använda registret över gatuträd, där planterade gatuträd och trädens skick införts. Användningen av de register över värdeträd och gatuträd som tillämpas i stadens interna kartservice förutsätter regelbunden uppdatering och terrängkartläggning.

Den viktigaste förutsättningen för att kunna bevara träd och öka antalet träd är att det finns tillräckligt med växtutrymme under och ovan jord. Gatorna är en krävande miljö för träden, eftersom rötternas och trädkronornas växtutrymme är begränsat och träden utsätts för stor påfrestning. Flera av Vandas gatuträd som planerats tidigare lider av ett för litet och undermåligt växtunderlag, vilket gör att trädens tillväxt och motståndskraft lider. Den plats där man avlägsnat ett träd som varit i dåligt skick är ofta för smalt redan från början, vilket innebär att det inte finns förutsättningar för att plantera ett nytt ersättande träd på samma plats.

Det effektivaste sättet att öka antalet gatuträd är att förändra fördelningen av utrymmet mellan gatuområdenas olika funktioner. Biltrafiken kräver ett stort utrymme på grund av fordonens stora storlek och snabbhet. I främjandet av hållbar och hälsofrämjande gång- och cykeltrafik samt därtill anknyttande kollektivtrafik i enlighet med stadsstrategin spelar gatugrönska som ökar trivseln en viktig roll. Genom att minska andelen biltrafik och sänka farten kan utrymmet för körfälten få ett nytt användningsändamål.

När det gäller underjordisk infrastruktur styrs gatuplaneringen för närvarande så att ledningar och rör placeras under körfält eller trottoarer på tillräckligt avstånd från träden. Tidigare har kommunalteknik dock placerats i området för trädens rotsystem, vilket kan leda till att infrastrukturens reparationsarbeten orsakar ett behov av att avverka nuvarande gatu- och parkträd. En betydande ny utmaning i bevarandet av planterade träd är återkommande grävarbeten för olika operatörers telekommunikationskablar i områden nära trädens rotsystem, vilka är svåra att hålla styr på med nuvarande teknologi och resurser. I framtiden kan man i processen för beviljande av tillstånd för placering av kablar osv. utnyttja en stadsmodell där bland annat trädens växtunderlag är markerade och synliga.

På breda skiljeremсор är små så kallade prydnadsträd ett bra komplement till trädradernas trädkronsskikt. Även placeringen av små träd förutsätter ändå en skiljeremsa eller ett kantområde med en bredd på minst 3,5 meter som rekommenderas för alla gatuträd. Små träd har en låg trädkrona som kan få stötar om den är för nära en färdled, den kan vara i vägen och vidröra dem som rör sig till fots och försvåra sikten för tung trafik i korsningar eller vid övergångsställen. För smala pelaraktiga träd behövs det i gatuområdet utrymmesreserveringar för motsvarande andra gatuträd, eftersom de i likhet med stora träd behöver ett växtunderlag på minst 25 m³, horisontalt stöd av rotsystemet mot luftmotståndet och skyddsavstånd till trafiken.

Användning av ett bärande växtunderlag exempelvis på stenlagda eller asfalterade gång-och cykelleder är ett alternativ till att öka antalet gatuträd. Rotsystemet kan inte ligga under ett körfält. Ett bärande växtunderlag ger inte lika fria och andningsbara förhållanden för trädet som en absorberande vegetativ

yta och ett jordigt växtunderlag, därför behövs det mer kubikvolym för växtunderlaget. Ett bärande växtunderlag är också dyrare på grund av sin skiktade struktur som kräver byggande.

Stadsstyrelsen 22.4.2024 § 18

Förslag av biträdande stadsdirektören för stadsmiljöns verksamhetsområde:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge den gröna fullmäktigegruppen och de 12 andra ledamöter som undertecknat motionen stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Stadsfullmäktige 20.5.2024 § 12

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga:

- Gröna fullmäktigegruppens och 12 andra ledamöters undertecknade motion om att fördubbla antalet träd i stadsrummet

Anvisningar för sökande av ändring: 2.1 Besvärsförbud

Närmare information:

Henry Westlin, tfn 0400 417436
(foramn.efternamn@vantaa.fi)